

Наталія Колб

Основні статті витрат та організація побуту греко-католицького парафіяльного духовенства Галичини наприкінці ХІХ століття

Крізь призму основних статей витатків галицького греко-католицького парафіяльного духовенства кінця ХІХ ст. розкривається низка різномірних питань, що займали вагомe місце в житті верстви того часу.

Ключові слова: Галичина, греко-католицьке парафіяльне духовенство, основні статті витрат, податки, організація побуту

Наприкінці ХІХ ст. питання матеріального забезпечення залишалося однією з найболючіших проблем в житті греко-католицького парафіяльного духовенства. Доходи нижчого кліру формувалися з трьох основних джерел: епітрахильних такс, доходів з ерекційних земель і т. зв. конгруального додатку. Дотація більшості парафіяльних священників у цей час складала 500 зол. рин. (відповідно до конгруального закону від 19 квітня 1885 р.), що було меншим, ніж доходи чиновників найнижчого рангу. Внаслідок заходів католицького духовенства імперії з 1 жовтня 1898 р. вступив у дію новий конгруальний закон. По ньому мінімальний дохід більшості нижчого греко-католицького кліру в Галичині було збільшено до 600 зол. рин. в рік. Однак було очевидним, що таке незначне підвищення, ще й на фоні неврахування урядом низки пропозицій кліру (зокрема щодо запровадження системи надбавок за стаж) не вирішувало проблеми. Душпастирі наголошували, що встановлений їм рівень доходів не відповідає освіті, статусу й заслугам духовенства перед державою, не враховує факт сімейності переважної більшості парафіяльного кліру та є недостатнім навіть для того, щоби покрити витрати священника і його сім'ї!

Метою цього дослідження є, фіксуєючи основні статті витатків галицького греко-католицького парафіяльного духовенства кінця ХІХ ст., висвітлити різні аспекти життя верстви, розкрити цілу низку різномірних питань, що виникали в цьому контексті. Так, в полі прицільної уваги запропонованого дослідження опинилося питання оподаткування кліру не лише як однієї з відчутних статей витатків душпастирів, а й як поширений засіб тиску на них з боку польських чиновників. Значні дослідницькі зусилля були спрямовані на розкриття специфіки повсякденного життя парафіяльного кліру через висвітлення організації побуту, дозвілля, вкладень у виховання своїх дітей тощо. Вказано також на матеріальні вкладення священників у розвиток національного

суспільно-політичного життя, що було одним з виявів патріотизму й активної громадянської позиції верстви.

Джерельною базою для розкриття запропонованої проблематики стали тогочасні українські галицькі часописи «Діло», «Червона Русь», «Галицька Русь», «Галичанин», «Руслан», «Львівсько-Архієпархіальні Відомості», «Душпастир». Непересічне значення для окреслення різних аспектів щоденного життя парафіяльного кліру, організації побуту верстви мають спогади діячів того часу (оо. О. Заклинського, О. Пристая, Ф. Тарнавського, д-ра С. Шухевича, К. Трильовського, О. Бобикевич-Нижанківської), а також матеріали родинного листування о. І. Глинського, що зберігаються у фондах відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Також у статті використано дослідження кількох сучасних істориків, серед яких особливо інформативними є праці А. Заярнюка та І. Черзович.

Витрати греко-католицького парафіяльного духовенства можна умовно поділити на пов'язані з душпастирськими обов'язками, родинні і такі, що впливали з суспільно-політичної діяльності єреїв. Професійні видатки кліру значною мірою фіксувалися у т. зв. фасіях – деклараціях доходів і видатків парафіяльного духовенства². Там зазначалися різного роду податки, канцелярські витрати на ведення метрик³, видатки на відправу Богослужінь, приписаних з релігійного фонду⁴, надзвичайний видаток «на забезпечення потрібної кількості води», витрати священників, які займали посаду декана, утримували сотрудника, або ж мусли платити пенсію попередньому парохів⁵. За підрахунками пресвітерів, після сплати податків, покриття консисторських такс і літургійних видатків, а також витрат на поїздки і господарські потреби, на прожиття душпастиря та родини залишалося пересічно 100 зол. рин. Чималі витрати спричиняли й пошуки священником нової парафії⁶ та її отримання (до 200 зол. рин.)⁷.

Значну частину станових витрат духовенства становила сплата податків⁸. В Австро-Угорській імперії, як і в будь-якій іншій тогочасній європейській державі, діяла чітка податкова система. Вона включала чимало різноманітних податків і зборів, які забезпечували мобілізацію коштів для державного розпорядження. Духовенство сплачувало такі податки: еквівалентний (від рухомого і нерухомого парафіяльного майна)⁹, ґрунтовий (від доходів з поля)¹⁰, домовий (за будинки релігійного призначення, які не належали до конфесійної громади і помешкання пароха)¹¹, податок на доходи (під цей податок підпадали конгруальний додаток, оплата за викладання основ релігії у школі, епітрахильні доходи, прибутки з богослужбних фундацій та інших душпастирських функцій, вартість натуралій (дерево, мливо, пасовисько) й інші.

Податки нараховувалися на підставі фасії доходів священників¹². При оподаткуванні непоодинокими були випадки зловживань з боку староств¹³, що

найчастіше траплялося при обліку податку від доходів священників. Сплачувати податок на доходи були зобов'язані тільки ті священники, річний дохід яких перевищував 630 зол. рин. Більшість греко-католицьких пастирів не мали таких доходів, а отже від сплати цього податку звільнялися¹⁴. Однак траплялися випадки, коли староства завищували розміри їх прибутків. Такі зловживання з боку бродівського¹⁵, самбірського¹⁶ і долинського староств спровокували в 1890 р. акцію протесту духовенства цих повітів. Душпастирі виступали не тільки проти обмеження своїх майнових прав, а й проти отримання даних про доходи кліру не від самих священників, а від війтів¹⁷, а також проти демонстративно зневажливого ставлення до греко-католицького духовенства¹⁸, що проявлялось у трактуванні священників як підприємців (так, у формулярах староств були такі рубрики: «підприємництво, що підлягає оподаткуванню», «оборотний капітал і в чому він полягає», «кількість і рід робітників-помічників і чи ведеться справа увесь рік, чи в одній частині року і в якій саме»)¹⁹.

Найбільшого резонансу набула справа неправомірного оподаткування греко-католицького духовенства старостою долинського повіту Рудольфом Цішкою. Староство самовільно збільшило розмір поданих священниками доходів так, що їх сума перевищувала 630 зол. рин. Внаслідок цього під оподаткування потрапили чи не всі греко-католицькі священники повіту²⁰. На душпастирів, які відмовилися сплатити податки, староство накладало штраф у розмірі 10 зол. рин.²¹ У відповідь духовенство повіту організувало акцію протесту, висилаючи численні звернення до Галицького намісництва і Крайової фінансової дирекції²², а також петиції до Державної Ради²³. З парламентської трибуни у Відні проблему представив депутат-священик І. Озаркевич, який закликав міністерство фінансів видати розпорядження про задоволення священницьких звернень, а також про обов'язок дотримання староствами у кореспонденції з парафіяльними урядами норм титулатури і шанобливого тону²⁴. Внаслідок священницької акції староста Р. Цішка був звільнений зі своєї посади²⁵.

З 1 січня 1898 р. вступив у силу закон, за яким податок на доходи був замінений на особисто-доходовий. Межа доходів осіб, які були зобов'язані сплачувати цей податок, була знижена до 600 зол. рин. Підставою для визначення особисто-доходового податку для духовенства й надалі була фасія доходів, яку кожен священник (парох, сотрудник, катехит) мав щороку подавати до податкового уряду чи староства. При визначенні податку священників враховувалися всі доходи, які до цього оподатковувались, а також додавались окремі прибутки (чистий дохід з поля, відсотки від записів державних боргів тощо), які оподатковувались повторно, адже одночасно підпадали під якийсь інший податок. Ця норма різко збільшила кількість священників, зобов'язаних сплачувати особисто-доходовий податок²⁶.

Після запровадження нового закону зловживання місцевої влади щодо священників у податковій сфері не припинилися²⁷. Уже невдовзі це призвело до організації духовенством акцій протесту відразу в кількох східногалицьких повітах – рудківському²⁸, ярославському²⁹, товмацькому³⁰, дрогобицькому³¹, львівському³², долиньському³³. Парохи протестували проти оцінювання їх доходів неуповноваженими до цього повітовими комісіями (ця функція перебувала в компетенції намісництва й ординаріату), відхилення фасій священників без жодного обґрунтування, неправомірного нарахування доходів з *jurastolae* і богословських стипендій, незаконного зарахування до священницьких прибутків доходів з т. зв. мануальних стипендій (згідно з канонічним правом, постановами міністерства фінансів 1883 р. й адміністративного трибуналу 1892 р. такі стипендії не підлягали оподаткуванню як пожертви-милостині) тощо³⁴.

20 червня 1898 р. Галицьке намісництво видало розпорядження, в якому закликала священників, що зазнали зловживань при нарахуванні особисто-доходового податку, протягом 30 днів звертатися зі скаргами до податкової влади I інстанції³⁵. Окрім податкової влади, душпастирі також надсилали скарги до ординаріату, намісництва, Державної Ради. Одночасно священники зверталися до депутата о. Д. Тянякевича з проханням порушити це питання в парламенті, а до о. І. Чапельського – у Крайовій апеляційній комісії³⁶. Реагуючи на чисельні скарги священників, міністерство фінансів зобов'язало крайові фінансові органи до 15 вересня 1898 р. надати інформацію про наявність і обсяги зловживань³⁷. Однак чимало священників були змушені сплатити нарахований із порушеннями особисто-доходовий податок. У жовтні 1898 р. о. Д. Тянякевич виступив у парламенті з протестом проти цього і закликав скасувати неправомірні рішення податкової влади³⁸.

Значну частину доходів більшості парафіяльних священників поглинали витрати, пов'язані з забезпеченням потреб сім'ї й організації родинного побуту. Це впливало з права греко-католицького духовенства висвячуватися одруженими. Наприкінці XIX ст. кількість жонатих священників виразно домінувала над рукоположеними в celibatі³⁹. Обираючи подружній стан, священник автоматично обирав долю єдиного годувальника сім'ї, який за часто скромні душпастирські доходи мусив забезпечити увесь спектр її потреб⁴⁰.

В публічних обговореннях свою позицію священники обґрунтовували чисельними аргументами ідеологічного характеру⁴¹. Однак не викликає сумніву, що в цьому питанні в числі першорядних у кліру стояли й прагматичні причини, що базувалися на тривалій традиції⁴² та реаліях душпастирювання на провінції. В середовищі греко-католицького духовенства панувало стійке переконання, що лише одружений священник зможе прожити в селі якщо не заможного, то принаймні в рамках нормально забезпеченого добробуту, тоді як celibс буде

приречений на виживання⁴³. Яскравим свідченням існування таких уявлень є приклад з життя о. Ф. Тарнавського, якого о. крилошанин Іван Величко відіслав з ординації через бажання висвячуватися в целібаті зі словами: «[...] що на селі, як безженний, будеш робити? Їдь додому, а за шість місяців приїзди, коли буде наступна ординація, але жонатий»⁴⁴.

Переконання, що добробут священицької родини напряму залежить від жінки священика, виходило з того, що саме на їмость покладався обов'язок організації родинного побуту, тоді як священик левову частку щоденного часу присвячував душпастирським обов'язкам і громадській роботі. Єдиною сферою господарської опіки пресвітера найчастіше ставав контроль над роботами на парафіяльному полі⁴⁵. З утвердженням духовенства як провідної сили українського національного руху в Галичині такий уклад здобув ще й потужне ідеологічне обґрунтування. «У мене вкорінилася певність, – писала Осипа Бобикевич, – що священик зобов'язаний жити для народу і що той обов'язок має бути у нього на першому місці. А як має родину, то нехай вона тягар хати бере на себе»⁴⁶.

«Тягар хати» передбачав широке коло обов'язків. Їмость тримала на контролі забезпечення чистоти й затишку в помешканні, облаштування його інтер'єру, організацію необхідних будівельних і ремонтних робіт, приготування їжі й задоволення буденних потреб членів родини⁴⁷, а також догляд за господарством: садом, городом, часто дуже чисельним поголів'ям худоби і птиці. Понад тим одним з головних обов'язків дружини був догляд і виховання дітей. З дитинства орієнтовані на ведення господарства⁴⁸, їмости володіли навичками не лише господині, а й управительки, адже щоденно мусили грамотно спланувати обсяг необхідних робіт й скоординувати їх виконання слугами, що працювали у священицькій сім'ї⁴⁹, а при потребі – найняти допомогу з села⁵⁰. Наскільки гостро в хаті й господарстві відчувався брак жіночого «проводу», показують рядки з листа пароха Чернелева Руського о. Миколи Михалевича до тітки Юлії Глинської. «Здається, що Вас вже півроку нема, а така пустка всюди, – писав він. – Нема того життя [...] Всьо стоїть і чекає, коли хто заговорить до него, та всьо стоїть мов дурне, бо нема Їмосцуненьки, щоб розуму і життя вляти»⁵¹. Зважаючи на вагомість постаті їмости в житті парафіяльного священика, смерть дружини ставала для пресвітерів справжньою трагедією, моментом, від якого життя кардинально мінялося, а можливість сімейного щастя ставала назавжди закритою⁵².

Життя священицької родини кінця XIX ст. організовувалося відповідно до стандартів, властивих для середнього міського класу⁵³. Це проявлялося у чисельних нюансах: використанні праці слуг, облаштуванні помешкання, стилі одягу, кулінарних традиціях, нормах етикету та гігієни, стандартах виховання дітей, організації дозвілля тощо. В ідеалі всі аспекти щоденного життя священицької

сім'ї мали провадитися на вірцевому рівні, адже були одним з чинників забезпечення авторитетності душпастиря в громаді, слугували наочним прикладом для пастви, формували у суспільній свідомості образ конкретного священика і верстви загалом⁵⁴.

Сільська священицька плебанія зазвичай мала три-чотири кімнати: кухню, їдальню (часом в одному приміщенні), спальню й кабінет-канцелярію священика⁵⁵. Необхідні для облаштування помешкання речі – кухонне і столове начиння, меблі, предмети інтер'єру – священик найчастіше купував чи замовляв майстрам у найближчому місті. В листах сотрудирика Ілавча о. І. Глинського і його дружини при описі інтер'єру їх помешкання згадуються стіл, стільці, ліжка, софа, куфер, канапа, дзеркало. На вікна чіпляли фіранки⁵⁶. Їмось прикрашала кімнати вазонками. Квітами (вербенами, левконіями, розетами, оксамитками, настурціями, георгінами, нарцисами) обсаджувала й прибудинкову територію⁵⁷. Для обігріву помешкання закупляли дрова, а для освітлення – свічки і нафту до нафтових ламп.

Значні кошти, попри те, що користали з результатів власного господарювання, пресвітери витрачали на придбання продуктів харчування. Про це яскраво свідчать обрахунки о. І. Глинського вже як пароха Буцнева. Традиційними рубриками продовольчих витрат пресвітера були м'ясо, риба, борошно, крупи, хліб і булки, молочні продукти, яйця, овочі, сіль, цукор. З напоїв цей перелік поповнювали кава, чай, а також алкоголь⁵⁸. В середньому протягом 90-х років XIX ст. на продукти харчування о. І. Глинський витрачав 456 зол. рин. в рік – більше, ніж на будь-яку іншу статтю видатків, зазначених у його обрахунках⁵⁹. Розмір продовольчих витрат душпастиря видається ще більш промовистим, якщо врахувати, що станом на початок 90-х років він вже не мусив утримувати сім'ю, оскільки овдовів і втратив єдину дитину. Такий стан речей навряд можна пояснити зменшенням уваги душпастиря до ведення власного господарства, адже щорічні обрахунки єрея вказують, що він постійно вкладав кошти в обробіток городу, поля й оплату праці робітників на них. Можливо, частково на величину продовольчих витрат душпастиря впливало подорожчання продуктів харчування. Однак, серед іншого, це безумовно вказує на кулінарні стандарти в середовищі тогочасного парафіяльного кліру. Цю думку підтверджують й рядки з брошури «Галицкая Русь въ сельскомъ образѣ», автор якої, наголошуючи на змінах стандартів життя парафіяльного духовенства, серед іншого зазначав, що душпастир середини XIX ст. «кормился стравою цѣлкомъ поединчою. Скромны были тога вымаганья, и гости можно было якъ-нибудь принять», з чого зрозуміло, що станом на кінець XIX – початок XX ст. ситуація була геть іншою⁶⁰. Нормою для священицьких сімей було дотримання стандартів застільного етикету: культури поведінки за

столом, сервірування столу⁶¹, що зумовлювало вкладення коштів у купівлю поряд з кухонним також й столового начиння⁶².

Меню щоденного харчування у священницьких родинах поєднувало традиційні страви з доволі вишуканими. Так, серед іншого готували борщі (червоний і квасний), супи, бульйони, голубці, вареники, зрази, коптили ковбаси, шинку, запікали кишку, маринували гриби, засолювали сало, квасили капусту⁶³. З фруктів і ягід робили консервації (варення, джеми), а також домашнє вино (яблучне, виноградне, вишневе, сливове)⁶⁴. Рецепти страв (насамперед солодкої випічки) їмості записували у спеціальних зошитах, обмінювалися переписами між собою⁶⁵, навчали секретів кулінарного мистецтва челядь⁶⁶. Звичними у священницьких сім'ях напоями були кава і чай (гербата). При тому в окремих родинах за запозиченою з Росії й поширеною в польських колах модою⁶⁷, чаювання влаштовували при самоварі⁶⁸.

З особливою ретельністю душпастирі підходили до укладення меню для гостей⁶⁹. Традиційними нагодами для них були храмові празники й весілля – урочистості, на які чисельно з'їжджалася родина, друзі, найближче оточення священницької сім'ї⁷⁰. Господарі старалися, щоб святкові страви були особливо вишуканими, тож нерідко для їх приготування запрошували професійних кухарів⁷¹. Незмінним атрибутом гостин ставали десертні страви: торти, плячки, тістечка, морозиво чи шоколад.

Періодично душпастирі мусили вкладати кошти в придбання нового одягу й взуття для себе і членів своєї сім'ї, а також в засоби догляду за зовнішністю. Так, в щорічних витратних розрахунках о. І. Глинського фігурують видатки на одяг (чоловічий, жіночий, дитячий), білизну, а також мило, синку, крохмал, шварц (пасту до взуття).

Зовнішній вигляд був вагомою складовою образу парафіяльного священника. Церковні приписи зобов'язували пресвітерів дбати про дотримання охайної зовнішності і під час служіння при престолі⁷², і поза церквою, засвідчуючи цим (обов'язково в комплексі з виваженою і гідною поведінкою) «скромність и статочність, яка відповідає ихъ станови [..]», при тому уникаючи як «безмърной, збыточной елеганції», так і «всякого занедбаня»⁷³.

Стиль одягу священника кінця XIX ст. був чітко прописаний постановами Львівського провінційного собору 1891 р. За ними на «чинностях публічних, чи то духовних, чи мирських» пресвітери мали з'являтися в реверенді. При інших нагодах могли носити одяг коротшого крою, який мав відповідати приписам єпархіального ординаріату. Загально він мусив бути чорного або іншого темного кольору, відрізнятися від стандартів світського крою. Обов'язковим атрибутом одягу священника мав бути обойчик. В рамках вказівок щодо зовнішнього вигляду душпастирів постанови Львівського собору спеціально

наголошували на охайності зачіски пресвітерів та неприпустимості носити бороду чи бакенбарди⁷⁴.

Значно різноманітнішим, на відміну від священничого, міг бути, необмежений офіційними приписами, стиль одягу членів сім'ї душпастирів. Гардероб жінок зі священницьких родин складали сукні, спідниці, блузи, фартушки, панчохи, одяг доповнювали чисельні аксесуари: шоденні й виходові капелюшки, рукавички (зокрема нитяні), парасольки, бинди (банти), стрічки, шпильки, хустинки, прикраси⁷⁵. Найбільш вільним щодо стилю, а також відповідним до останніх тенденцій світської моди, міг бути одяг дітей священників. Так, о. Ф. Тарнавський згадував, що, готуючись до весільних забав, панночки зі священницьких родин «місяцями наперед приготовляли свої одяги, і думали над тим, що будуть одягати першого дня, а що другого», а «вся чоловіча молодь» на весіллях «була одягнена у фраках, білі краватки, при чому носили і білі рукавички»⁷⁶.

Однією з головних причин, що спонукала священників скрупульозно дбати про своє матеріальне забезпечення, було прагнення дати належну освіту своїм дітям. Період здобуття дітьми середньої й вищої освіти ставав непростим випробуванням для сім'ї, адже протягом цілого ряду років вимагав від неї постійних значних матеріальних вкладень: на винайм помешкання, харчування, одяг, інші потреби дитини, а у вищій школі – ще й на оплату навчання. Значущість едукативних витрат змушувала священників вкладати кошти насамперед в освіту синів. Рівень ж освіти доньок залежав від матеріальних можливостей сім'ї і часто обмежувався домашнім навчанням через запрошених вчителів⁷⁷.

На зламі XIX – XX ст. у духовних колах найбільш престижними професіями для синів зі священницьких родин вважався вибір священничого покликання, а також фаху викладача гімназії, лікаря, судді, адвоката або в крайньому випадку державного урядовця⁷⁸. При тому в другій половині XIX, а особливо в першій чверті XX ст. виразно намітилася тенденція надання синами священників переваги світським спеціальностям⁷⁹. Про це серед іншого яскраво свідчать мемуари вихідців зі священничого стану, зокрема тієї частини з них, які стали священниками. Так, оо. О. Заклинський⁸⁰, В. Ільницький⁸¹, Є. Шухевич⁸², О. Бобикевич⁸³, Ф. Тарнавський⁸⁴ мріяли про світські професії. Прикметно, що причиною, яка змусила їх відмовитися від наміру робити світську кар'єру, став спротив з боку батьків-священників. Підґрунтям для такої позиції останніх нерідко ставали ідеологічні міркування⁸⁵, данина родинній традиції⁸⁶, однак очевидно не в останню чергу й причини матеріального характеру. Як зазначав д-р С. Шухевич, при виборі для нього спеціальності, незможна сім'я фактично опинилася в ситуації дилеми «богословіє–юриспруденція» як єдиних «дешевих» факультетів⁸⁷. Спонукаючи синів іти торованим шляхом священницькі

сім'ї штовхало й розцінювання священства власне як професії, яка дає нехай не надзвичайні, проте цілком прогнозовані й достатні для життя прибутки⁸⁸, а чисельно представлена у середовищі верстви родина може стати надійною підтримкою й опорою як у вирішенні адміністративних питань, так і в різноманітних життєвих ситуаціях⁸⁹.

Потреба постійно дбати про збагачення свого духовного й інтелектуального рівня, бути обізнаними й компетентними у тенденціях розвитку національної і світової духовної, філософської, суспільно-політичної думки спонукала священників передплачувати різноманітну пресу, купувати різножанрову літературу⁹⁰. У священицьких сім'ях читання було звичною практикою не лише серед пресвітерів, а й їхніх дружин і дітей⁹¹. Практикувалося спільне читання преси й художньої літератури в родинному колі вголос⁹². Родичі обмінювалися літературою, обговорювали газетні статті й художні твори в родинному колі й за посередництвом листування. Так, у листах оо. І. Глинського і М. Михалевича згадуються твори низки українських (М. Устияновича, Т. Шевченка, Марка Вовчка, І. Франка⁹³), російських (М. Некрасова, І. Тургенєва, Ф. Достоєвського⁹⁴), польських (Г. Сінкевича⁹⁵), західноєвропейських (Е. По, Дж. Кеннана⁹⁶) авторів. Широко практикованим способом духовного збагачення й одночасно цікавого проведення часу в священицьких сім'ях було відвідування концертів і театральних вистав⁹⁷.

Чільні позиції духовенства в громадсько-політичному житті українців Галичини зумовлювали, що від священників очікували сумлінної сплати членських внесків до низки національно-культурних і господарських товариств, матеріальної підтримки для створення чи функціонування національних навчальних, економічних і культурних інституцій. Така жертвовність священників вважалася свідченням їх патріотизму, постійно фіксувалася на сторінках преси. Слідуючи власним переконанням, а також відповідаючи на громадські очікування, священники були серед засновників чисельних стипендій для учнівської і ремісничої молоді, спонсорів національних навчальних закладів^{98 1*}, освітніх товариств^{2*}, стипендійних фондів для здібної молоді^{3*}, жертводавців на чисельні українські економічні, просвітницькі й культурні товариства й установи⁹⁸.

* Зь Дрогобича пишуть намь // Д'яло. – 1895. – Ч. 111. – 20 мая (1 червня); *Одень зь громадянъ*. Дописи “Д'яла” // Д'яло. – 1892. – Ч. 173. – 1(13) серпня; *Одозва до рускихъпатріотовъ* // Д'яло. – 1891. – Ч. 249. – 4 (16) листопада.

** В Рогатині засновує ся // Руслан. – 1897. – Ч. 119. – 28 мая (9 червня); На «Шкільну Поміч» в Самборі // Там само. – 1898. – Ч. 243. – 30 жовтня (11 падолиста); *Просьба товариства «Шкільна Помічъ» у Львовѣ* // Душпастьєр. – 1891. – Ч. 24. – 18 (30) грудня. С. 765–768; На шкільну помічъ въ Бродахъ // Д'яло. – 1892. – Ч. 29. – 6 (18) лютого.

***Щедрий меценатъ // Галичанинъ. – 1899. – Ч. 77. – 6(18) апрѣля; Стипендійну запомогу // Руслан. – 1897. – Ч. 14. – 18(30) січня.

Назагал матеріальний рівень пересічного греко-католицького священика був невисоким. Священики мали низку витрат, які випливали з виконання їх станових обов'язків. Значну частку витрат кліру складала сплата чисельних податків на користь держави. Ця проблема у 90-х роках XIX ст. привертала до себе гостру увагу священиків ще й тому, що при нарахуванні податку вони неодноразово зустрічалися зі свідомим завищенням своїх доходів органами повітової влади, внаслідок чого обкладалися неправомірними податками. Такі випадки були одним з проявів українсько-польського протистояння. Податковий тиск використовувався як засіб впливу на греко-католицьке духовенство з метою обмеження його громадської активності. Акції протесту, організовані кліром у 1890 і 1898–1899 рр. у відповідь на зловживання староств у податковій сфері, набули доволі потужного розмаху. Однак їх результат завжди був частковим і обмежувався показовим звільненням одного зі старост або ж загальними рекомендаціями органів державної влади щодо шляхів опротестування неправомірно накладених податків. Також душпастирі мусили дбати про збереження відповідного до свого стану і суспільного статусу рівня життя, поглиблення різного роду знань і навичок. Чималі видатки лягали на плечі священиків як голів і єдиних годувальників часто доволі чисельних родин. Суттєвою статтею видатків значної частини парафіяльного кліру були внески у створення і розвиток чисельних національних інституцій і товариств.

- 1 Колб Н. Дискусії про соціальний статус і матеріальне становище греко-католицького парафіяльного духовенства в Галичині наприкінці XIX століття // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2008. – Вип. 16: Ювілейний збірник на пошану Івана Патера. – С. 191–206.
- 2 Такий документ кожні десять років укладався кожним священиком і подавався до намісництва, останнє на його підставі встановлювало розмір конгруального дотатку для кожного конкретного пресвітера.
- 3 Один із священиків-дописувачів «Діла» зазначав, що значні видатки для священика створює доправлення замовлених йому документів до поштового відділення, яке часто знаходилося на значній відстані від парафії. Використання ж послуг кур'єра у рік душпастирстві виливалося б до 104 зол. рин. (Дописи «Дѣла». Зъ краю // Дѣло. – 1896. – Ч. 256).
- 4 Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІА України у Львові). – Ф. 201. – Оп. 1. – Спр. 4803. – Арк. 3, 6, 42–45.
- 5 Там само. – Спр. 4746. – Арк. 7–8.
- 6 Священикъ. Потреба віча рускихъ священико́въ // Дѣло. – 1894. – Ч. 147.
- 7 Колько коштує середно-лихий приходъ? // Там само. – Ч. 95.
- 8 Конгруальный вопросъ // Галицкая Русь. – 1891. – № 136.
- 9 Еквівалентъ належитостей за пятьдесятитьтъе (1891–1900) // Дѣло. – 1891. – Ч. 178; Дописи «Дѣла» // Там само. – Ч. 81; О спорядженью и предкладанью фасій въ цѣлы

- вимєренья належи тости еквивалентовой // Львѣвско-Архієпархіальнї Вѣдомости. – 1891. – Ч. IV. – С. 59–67.
- 10 [А. Д.] Конгруа а податок грунтовый // Дѣло. – 1898. – Ч. 235.
 - 11 Помешканья сотрудниковъ парох. и дяко́въ суть лишъ по́д певними условиями вѣольными отъ податка домового // Душпастырь. – 1890. – Ч. 15. – С. 478.
 - 12 Новинки // Дѣло. – 1890. – Ч. 55; [А. Б.] Кореспонденція // Червоная Русь. – 1890. – № 14.
 - 13 Про новый экспериментъ на рускихъ священникахъ // Дѣло. – 1891. – Ч. 220.
 - 14 Инструкція для нашего священства дотычно вымѣру податку доходowego // Дѣло. – 1891. – Ч. 3; [Е. Б.] Въсправѣ податка доходowego // Душпастырь. – 1890. – Ч. 24. – С. 763–764.
 - 15 Въ дѣлѣ фасій духовенства // Приложение къ «Червонной Руси». – 1890. – № 81 и 82.
 - 16 Самборское староство // Червоная Русь. – 1890. – № 64.
 - 17 Душпастырь. Дописи «Дѣла» // Дѣло. – 1890. – Ч. 45.
 - 18 Душпастырь. Дописи «Дѣла» // Там само. – Ч. 63; Преслѣдование духовенства // Червоная Русь. – 1890. – № 46.
 - 19 Въ дѣлѣ фасій духовенства // Приложение къ «Червонной Руси». – 1890. – № 81 и 82.
 - 20 Священникъ зъ повѣту Долинського. Справа податку доходowego духовенства // Дѣло. – 1890. – Ч. 8.
 - 21 Бесѣда посла о. Озаркевича // Там само. – Ч. 91.
 - 22 Налоги на священниковъ // Червоная Русь. – 1890. – № 9; [Д. Д.] Въ дѣлѣ податкованья духовенства // Там само. – № 32.
 - 23 Новинки // Дѣло. – 1890. – Ч. 25; Петиціи въ дѣлѣ оподаткованья духовенства // Червоная Русь. – 1890. – № 60.
 - 24 Бесѣда посла о. Озаркевича // Дѣло. – 1890. – Ч. 9, 91.
 - 25 Дописи “Дѣла” // Там само. – Ч. 57.
 - 26 Инструкція взглядомъ спорядженя фасіи до податку особисто-доходowego // Львѣвско-Архієпархіальнї Вѣдомости. – 1898. – Ч. I. – С. 1–6; Въ справѣ фасіи духовенства въ цѣли вымѣру податку особисто-доходowego // Дѣло. – 1897. – Ч. 257, 258, 262, 263, 265.
 - 27 Въ справѣ покривдженя руского духовенства властями податковыми // Дѣло. – 1898. – Ч. 226.
 - 28 Онишкевичъ Ст. Що чувати зъ податкомъ особисто-доходовымъ у священникѣвъ въ краю? // Там само. – 1899. – Ч. 24.
 - 29 Письмо зъ Долинського // Там само. – 1898. – Ч. 141.
 - 30 Письмо зъ Товмаччины // Там само. – Ч. 132.
 - 31 Зъ Дрогобицкого пишутъ намъ // Там само. – Ч. 132.
 - 32 Допись. Зъ львѣвского повѣту // Руслан. – 1898. – Ч. 148.
 - 33 Изъ Долинського // Галичанинъ. – 1898. – Ч. 142.
 - 34 Оподаткованный парохъ. Письмо зъ Болехѣвского // Дѣло. – 1898. – Ч. 128.
 - 35 Въ справѣ рекурсу противъ вымѣру податку особисто-доходowego // Львѣвско-Архієпархіальнї Вѣдомости. – 1898. – Ч. VIII. – С. 92.

- 36 Письмо зь Долиньского // Дѣло. – 1898. – Ч. 141.
- 37 Жалобы на оцѣночній комісії податковій // Там само. – Ч. 158.
- 38 Вь справѣ покривдженя руского духовенства властями податковыми // Там само. – Ч. 226.
- 39 Пристай О., о. З Трускавця у світ хмародерів. Спомини з минулого й сучасного. Львів: [б.в.]. – 1935. – Т. II. – С. 115.
- 40 Контролюючи видатки і доходи, о. І. Глинський вів ретельний щомісячний облік отриманих і витрачених коштів, наприкінці кожного року підбивав рахунки (Львівська національна бібліотека НАН України ім. В. Стефаника (далі: ЛНБ НАН України), відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 582. – 96 арк.; спр. 582а. – 98 арк.; спр. 582б. – 116 арк.; спр. 582г. – 71 арк.). Звичку вести ретельний облік своїх видатків і доходів, звичну для сім'ї (аналогічні записи свого часу провадив і батько о. Исидора о. Купріяна), прищепила йому мати Юлія (Там само. – Спр. 464. – Арк. 12). Окремий видатково-доходовий зошит вела також дружина о. Исидора Євгенія (Там само. – Спр. 461. – Арк. 1 зв.).
- 41 Відстоюючи збереження за духовенством права на одруження, священники називали чисельні переваги, які отримували від цього Греко-католицька церква і українська громада. Так, вони наголошували, що сімейні турботи сприяють взаєморозумінню між священниками і парафіянами (Безбраччє духовенства. (Письмо із провинції) // Галичанинъ. – 1903. – Ч. 37), священницькі родини є головним джерелом поповнення національної духовної і світської інтелігенції (Вь дѣлѣ безбрачія духовенства. (Голось із провинції) // Там само. – 1902. – Ч. 271), середовищем, що утримує населення «при обрядї і народї» (Висвітлення до історії Львівських Синодів з років 1891 і 1897. – Львів, 1924. – С. 29), необхідною умовою для місіонерської діяльності серед православних (Танячкєвичъ Д. Геть зь малодушностію. [По поводу голосу вь справѣ вдовичо-сиротинскихъ фондѣвъ вь ч. 137-ѣмъ “Дѣла”] // Дѣло. – 1893. – Ч. 165). Описуючи міркування, з якими підходив до обрання собі дружини, о. О. Пристай писав: «Сам я аж надто добре знав, що робив тоді, коли вибирав собі товаришку життя. Не лише мені самому й не тільки моному щастю було потрібно її! Це невистачало. Моя церква потребувала також моєї дружини, що мала бути окрасою тих багатѣх селянскихъ жінок, які були матерями грядучого покоління. Вона мала бути їхньою провідницею і порадницею. Сільське жіноцтво і дівчата, цебуло поле її християнської і громадської діяльності» (Пристай О., о. З Трускавця... – Т. II. – С. 87).
- 42 Отець Д. Танячкєвич писав: «Ми виховувалися, росли для родинного життя, зросталися з планом життя такого: іншого життя ні чути, ні розуміти не можемо. Ми укладаємо собі плян в родинї жити, журитися, будувати, но і наші рани гоїти, умирати в родинї і через родинї Богу служити» ([Танячкєвич Д., о.] Хто и чому дефравдував кассу консисторську? – Львів, 1880. – С. 8).
- 43 Докладно про це див.: Заярнюк А. Соціальні аспекти статі в дискурсі греко-католицького духовенства Галичини другої половини XIX століття // Україна модерна. – Львів, 2000. – Ч. 4–5 (за 1999–2000 рр.). – С. 67–77.
- 44 Тарнавський Ф., о. Спогади: родинна хроніка Тарнавських як причинок до історії церковних, священницьких, побутових, економічних і політичних відносин у Галичині в другій половині XIX сторіччя і першій декаді XX сторіччя. – Торонто, 1981. – С. 133–134.

- 45 Черчович І. Жінка в родині греко-католицького священика у Галичині другої половини XIX – початку XX століття // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – Книга I. – Львів: Логос. – 2012. – С. 510–511.
- 46 Бобикевич-Нижанківська О. Спомини з моїхроків // Олекса Бобикевич. Твори / Упорядник М. Ващишин. – Львів, 2000. – С. 156.
- 47 ЛНБ НАН України ім. В. Стефаника, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 507. – Арк. 17 зв.; спр. 465. – Арк. 14 – 14 зв.; спр. 461. – Арк. 7 зв.
- 48 Як зазначав С. Шухевич, у вихованні доньок священицькі сім'ї звертали увагу насамперед на засвоєння ними «провадження домашнього господарства, бо після тодішніх поглядів молода дівчина мала вийти заміж за священика і провадити господарство» (Шухевич С., др. Моє життя. Спогади. – Лондон: Українська видавнича спілка. – 1991. – С. 93).
- 49 Нормою у священицьких сім'ях було мати принаймні одного, а зазвичай кілька слуг для виконання різноманітних хатніх і господарських робіт. У спогадах священиків чи членів священицьких родин знаходимо згадки про покоївок, кухарок, фірманів, пастухів (Шухевич С., др. Моє життя... – С. 34; Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 155; Пристай О., о. З Трускавця... – Т. II. – С. 317–318). За роботу слуги отримували зарплату відповідно до укладених при наймі домовленостей (ЛНБ НАН України ім. В. Стефаника, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 482. – Арк. 32, 34).
- 50 ЛНБ НАН України ім. В. Стефаника, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 482. – Арк. 9, 32, 34; спр. 582. – Арк. 13 зв., 15 зв., 16, 23, 25 зв.; спр. 468. – Арк. 3.
- 51 Там само. – Спр. 505. – Арк. 16.
- 52 Заярнюк А. Соціальні аспекти статі... – С. 67–71.
- 53 Простежити різницю між стилем життя парафіяльного духовенства і селян можна за допомогою брошури о. Корнила Сеніка «Правила приличности вь товаришеской жизни для селян» (див.: *Издания общества шимени М. Качковского.* – Чч. 246 и 247. – Львѳвь, 1896. – С. 3–93), а також спогадів вихідця з селянського середовища о. О. Пристая (Пристай О., о. З Трускавця... – Т. II. – С. 90).
- 54 Чинности и рѣшения... – С. 223–229; Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 136–140.
- 55 Бобикевич-Нижанківська О. Спомини... – С. 158; Пристай О., о. З Трускавця... – Т. II. – С. 158; Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 137.
- 56 ЛНБ НАН України, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 479. – Арк. 3 зв.; спр. 481. – Арк. 18 зв.
- 57 Там само. – Спр. 461. – Арк. 8 зв.; спр. 483. – Арк. 11 зв.; спр. 505. – Арк. 19 зв. Турботами дружини о. Пристая перед ганком його плебанії милували око «пахучі рожі та пестрі цвіги» (Пристай О., о. З Трускавця... – Т. II. – С. 316).
- 58 Там само. – Спр. 582г. – Арк. 18 зв.–19. У листуванні Глинських серед м'ясних згадуються страви з птиці, свинини, телятини. З риби купували лінів, судаків, оселедець, раків. Серед круп використовували рис круглий і довгий, гречку, пшоно, пенцак. Звичними у сімейному меню були страви з використанням борошна: пшеничного, житнього, кукурудзяного, гречаного (Там само. – Спр. 582. – Арк. 17–20, 22 зв., 24, 28; спр. 461. – Арк. 7; спр. 483. – Арк. 4; спр. 472. – Арк. 3; спр. 511. – Арк. 31; спр. 466. – Арк. 41–41 зв.
- 59 Див. додаток.

- 60 Івань изъ Гоша. Галицкая Русь въ сельскѣм образѣ // Иллюстрованный календар общества шимени Михаила Качковского на годъ звычайный 1903. – Чч. 321, 322. – Львѣвъ, 1902. – С. 241.
- 61 Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 138. Про дотримання в священницьких колах норм застільного етикету засвідчують рекомендації, які давав у цих питаннях о. К. Сенік селянам (Сенік К., о. Правила приличности в товаришескойжизни для селян // Издания общества шимени М. Качковского. – Львѣвъ, 1896. – Ч. 246 и 247).
- 62 ЛНБ НАН України, відділ рукописів. –Ф. 159. –Спр. 582 г. –Кн. 1. – Арк. 18 зв. – 19.
- 63 Там само. –Спр. 510. –Арк. 12; спр. 461. –Арк. 9; спр. 482. –Арк. 13, 20 зв.; спр. 472. – Арк. 3; спр. 468. –Арк. 5; Пристай О., о. З Трускавця... – Т. II. – С. 66; Трильовський К. З мого життя. – Київ; Едмонтон; Торонто, 1999. – С. 25–26.
- 64 ЛНБ НАН України, відділ рукописів. –Ф. 159. –Спр. 472. –Арк. 13; спр. 482. – Арк. 25 зв, 32; спр. 465. –Арк. 26 зв.; спр. 508. –Арк. 42 зв.; спр. 486. –Арк. 8 зв.
- 65 Там само. – Спр. 589. – 40 арк.
- 66 Пристай О., о. З Трускавця... – Т. II. – С. 57.
- 67 Lisak A. Życie towarzyskie w XIX wiku. Salony, bale, teatry. – Warszawa, 2013. – S. 171–175.
- 68 ЛНБ НАН України, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 466. – Арк. 32–32 зв.
- 69 Там само. – Спр. 507. –Арк. 32–32 зв.; спр. 639. –Арк. 9.
- 70 Барвінський О. Спомини... – С. 72–78; Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 73–74.
- 71 ЛНБ НАН України, відділ рукописів. –Ф. 159. – Спр. 514. – Арк. 28; спр. 484. – Арк. 42–42 зв.
- 72 У ІХ главі постанов Львівського провінційного собору «О достоинствѣ священника нового завита» зазначалося, що священник не має права приступати до відправи Богослужіння «[...] безъ реверенды и безъ обойчика, або съ розчухранимъ волосемъ, або съ бородою ѳтъ колькохъ дней не голеною, або въ подертыхъ одежахъ и брудныхъ ризахъ [...]» (Чинности и рѣшеня русского провинціального Собора въ Галичинѣ ѳтбвущогося во Львовѣ въ роцѣ 1891. – Львѣвъ, 1896. – С. 223).
- 73 Там само... – С. 224, 225.
- 74 Там само... – С. 225. З огляду на наведені вимоги, своєрідним еталоном зовнішнього вигляду парафіяльного священника можна вважати пароха Ясенова бродівського повіту о. Йосифа Авдиковича. Отець Ф. Тарнавський так описував цього священника: «Мужчина гарний, простий як свічка, волосся шпаковате, з «швікером» (рід окулярів) на шовковім шнурочку, щодня гарно обголений і вичесаний. Убрання звичайно любив носити темно-сиве, воно мусіло бути чисте, добре на нім лежати. Все виглядав як «з пуделка взятий. [...] голова все сміло вгору піднесена. Його постава вже наказувала пошанування». Слід зазначити, що педантичність о. Й. Авдиковича щодо зовнішності не була для нього самоціллю (як і належало справжньому священникові), але виявом загальної життєвої позиції душпастиря, що опиралася на глибоке усвідомлення гідності священничого покликання, обов'язків і відповідальності верстви за паству. Протягом довгих років душпастирвання о. Й. Авдикович методично прищеплював парафіянам навички дбайливого ставлення до порядку і в селі, і в своїх помешканнях, і щодо власної зовнішності та гігієни. Відтак завдяки його праці «село виглядало так, які він», тобто гарним, чистим і охайним, а люди були доглянутими, вихованими

- і освіченими (Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 137). Як про «аристократа-джентельмена», що «на форми «приличія» і взагалі товариські [...] дуже вважав, любив гарно одягатися, мав культурну поведінку», згадував про свого батька, пароха Острова о. Йосифа, Кирило Трильовський (Трильовський К. З мого життя... – С. 27).
- 75 ЛНБ НАН України, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 582. – Арк. 14–14 зв., 19, 96.
- 76 Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 73.
- 77 Так, до прикладу, сталося з Осипою Нижанківською, яку в 13 років з матеріальних причин батьки змушені були забрати зі школи в Стрию і найняти їй домашнього вчителя, перекресливши тим її мрію стати вчителькою (див.: Бобикевич-Нижанківська О. Спомини... – С. 153). Також див.: ЛНБ НАН України, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 751. – Арк. 11).
- 78 Шухевич С., д-р. Моє життя... – С. 137–138.
- 79 Аналізуючи соціальне походження студентів Львівської духовної семінарії у 1880 і 1913 рр., Я. Глисюк показав кардинальні зміни в цій ділянці, коли на місце головного «продуцента» душпастирських кадрів замість священничої верстви (73, 33 % у 1880 р.) прийшли інші соціальні стани: міщанський, селянський, чиновницький, учительський, ремісничий (73,68 % у 1913 р.) (див.: Глисюк Я. С. Генеральна греко-католицька духовна семінарія у Львові: 1848–1914: інституційна та соціальна історія. Дис. ступ. канд. іст. наук. – Львів, 2008. – С. 108–118).
- 80 Заклинський О., о. Записки пароха Старих Богородчан. – Торонто, 1960. – С. 19.
- 81 Орлевич І. Галицькі священники у науковому і громадському житті Галичини ХІХ ст. (на прикладі отця Василя Гльницького) // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – Кн. І. – Львів: Логос, 2013. – С. 743.
- 82 Шухевич С., д-р. Моє життя... – С. 60.
- 83 Бобикевич-Нижанківська О. Спомини... – С. 154.
- 84 Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 132.
- 85 Так, саме ідеологічними міркуваннями пояснювали наполягання батьків на обранні священникого покликання оо. Заклинський і В. Гльницький. На жаль не окресленою залишилася мотивація позиції батьків оо. Є. Шухевича і О. Бобикевича.
- 86 Шухевич С., д-р. Моє життя... – С. 161–162.
- 87 Там само. – С. 161.
- 88 Див. додаток.
- 89 Тривала й поширена в середовищі греко-католицького духовенства традиція спадкового принципу формування верстви ставала підставою для критичних зауважень з боку римо-католицького духовенства в сумнівній «якості» сформованого за традицією, а не за покликанням духовенства (Заярнюк А. Соціальні аспекти статі... – С. 53).
- 90 Тарнавський Ф., о. Спогади... – С. 61–62;
- 91 Шухевич С., д-р. Моє життя... – С. 67; Бобикевич-Нижанківська О. Спомини... – С. 153; Пристай О., о. З Трускавця... – С. 84; ЛНБ НАН України, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 467. – Арк. 23.
- 92 ЛНБ НАН України, відділ рукописів. – Ф. 159. – Спр. 485. – Арк. 37; спр. 508, арк. 49. Такі практики відповідали практикам, поширеним серед польського інтелігентного товариства (див.: Lisak A. Życieterwarzyskie... – S. 227–228).

- 93 Там само. – Спр. 514. – Арк. 20; спр. 482. – Арк. 23 зв.; спр. 483. – Арк. 5, 56 зв.
94 Там само. – Спр. 472. – Арк. 34; спр. 467. – Арк. 1, 6.
95 Там само. – Спр. 483. – Арк. 47 зв.
96 Там само. – Спр. 485. – Арк. 14.
97 Там само. – Спр. 49. – Арк. 1 зв.; спр. 482. – Арк. 3 зв.; спр. 481. – Арк. 42 зв.; Бобикевич-Нижанківська О. Спомини... – С. 158, 160.
98 Вѣдозва // Дѣло. – 1893. – Ч. 10; Виділ товариства «Бурса св. Іоанна Крестителя» в Дрогобичи // Руслан. – 1898. – Ч. 289; Мала, а переважна просьба // Прапоръ. – 1897. – Число 9 и 10. – С. 297–301; Въ справѣ заснованя руской бурсы въ Новѣмъ Санчи // Львѣвско-Архієпархіальнѣ Вѣдомости. – 1898. – Ч. VII. – 31 мая. – С. 77–79; Просьба товариства «Шкѣльна Помѣчь» у Львовѣ // Душпастьрь. – 1891. – Ч. 24. – 18 (30) грудня. – С. 765–768; На шкѣльну помѣчь въ Бродахъ // Дѣло. – 1892. – Ч. 29. – 6 (18) лютого.

Summary

Natalia Kolb

Major cost items and organization of everyday life

of the Greek Catholic parish clergy of Galicia in the end of 19 century

In the light of the major cost items of the Galician Greek Catholic parish clergy in the late 19th century, a number of diverse issues that occupied an important place in the life of stratum of that time are revealed.

Keywords: Galicia, the Greek Catholic parish clergy, basic items of expenses, taxes, organization of everyday life

Додаток

Видатки пароха Буцнева о. Ісидора Глинського за 1891–1900 рр.

	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	Разом
М'ясо, риба, добрь	181.44	124.30	140.08	184.44	232.45	199.53	168.60	179.33	140.43	170.22	1,720.82
Мука, крупя, ризь	32.64	30.30	20.89	30.07	40.47	27.12	28.66	33.30	31.26	36.50	311.21
Булки, хлібб	12.01	8.87	13.30	16.64	25.10	22.01	22.93	14.58	9.44	14.73	159.61
Навіль, яїця	13.28	17.61	14.24	17.40	13.04	2.80	7.94	5.99	10.53	16.59	119.42
Цукер, кава, гербага	42.83	50.78	52.93	56.78	73.75	57.65	62.65	72.66	62.72	88.03	620.78
Сбѣль, овощь, корѣнс, иншедло	43.82	32.81	48.77	40.22	47.10	40.77	59.51	60.86	37.67	42.70	454.23
Трунки	126.39	107.00	65.36	67.14	120.65	62.90	133.89	99.76	149.77	187.59	1,120.45
Тютюнь	33.08	30.07	29.10	40.80	41.05	33.71	14.99	30.88	39.21	46.28	339.17
Нафта, свѣчки	14.84	11.89	12.01	16.15	19.37	18.43	12.44	13.58	20.46	27.28	166.15
М'яло, сѣрники, шварць, вапно	11.52	10.69	13.87	13.98	19.87	14.54	11.89	13.90	11.82	15.81	137.89
Ночисе столове	27.08	7.10	1.85	30.45	15.79	71.73	8.73	5.64	4.75	2.35	175.47
Начисе кухонне и деревляне	18.40	12.31	23.44	16.64	17.70	13.85	21.20	21.83	19.30	24.88	189.55
Дрова ¹	94.59	59.95	81.11	44.75	118.30	113.42	93.44	84.65	51.85	191.52	933.58
Убранс	80.16	63.13	75.66	91.92	274.25	148.78	74.25	29.34	59.60	129.78	1,026.87
Бѣлс, посиль	78.27	9.73	14.28	17.72	49.52	29.78	51.23	34.06	26.73	4.12	315.44
Іннѣ видатки	81.95	64.73	84.07	32.63	20.04	24.32	47.35	38.32	34.44	100.31	528.16

¹Ліній НАН України, відділ рукописів, ф.159, стр.582 г. кн. 1, арк. 18 зв.–19.²У порівняннх обрахунках о. І. Глинський окреслював що рубрику як «Дрова, рубленя і спровадження» (Ліній НАН України, відділ рукописів, ф.159, стр. 582 а, арк. 82 зв.–83; стр. 382 б, арк. 10 зв.–11).

Мебля, урядж. и украшенє хаты	102.45	2.72	49.34	18.25	186.70	4.12	3.55	27.59	1.59	88.22	484.53
Репарації хаты и будынк. обгородж.	16.01	201.00	72.88	6.34	57.07	45.29	309.03	45.27	13.12	6.83	772.84
Книжки, товарства, театр, складки, вдовы и спирты, папяр	150.42	245.38	213.48	190.89	253.88	220.74	205.05	300.84	269.56	421.18	2,471.42
Погта	10.89	19.85	8.84	11.53	17.12	10.90	16.58	19.13	26.37	22.21	157.42
Дар	48.77	96.70	132.09	517.37	1117.89	360.83	257.50	111.59	202.10	184.05	3,028.89
Шветки, дар, сугамь дома, побл.	38.80	26.70	32.42	31.36	43.41	31.06	27.64	21.30	25.38	13.86	285.30
Датки, Христа ради	38.68	41.06	34.91	25.76	65.50	42.25	75.63	73.30	127.96	67.56	592.53
Фри	60.28	45.55	51.64	81.10	70.24	65.60	50.58	50.00	59.91	59.91	568.80
Гине подорожне	72.59	155.63	79.25	122.01	379.10	160.51	196.68	110.08	92.80	92.80	1,454.29
Слуги і робітники дома	128.95	116.71	121.58	136.98	154.81	136.06	134.85	143.42	128.20	128.20	1,332.94
Горю, поле, работизна	42.08	78.32	62.39	51.62	46.09	62.49	59.22	85.28	67.52	67.52	634.32
Ліси	178.09	3.01	0.60	3.94	4.10	2.33	2.52	0.54	120.25	120.25	316.78
Похор.	94.06	4.50	6.80	25.18	1.80	5.70	3.86	250.24	1.80	1.80	395.44
Незаписане, страчене	60.00	10.00	9.00	7.01	—	13.00	23.00	32.10	13.00	13.00	182.65
Полаток	154.40	154.44	131.54	150.87	132.74	146.45	147.79	151.49	122.30	122.30	1,447.07
Разом	2,082.69	1,842.21	1,696.72	2,097.94	3,658.90	2,188.67	2,333.20	2,160.85	1,975.84	1,975.84	22,443.34

	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	Разом
Сл. Божї	176.70	164.80	160.84	156.46	219.64	228.18	142.30	160.40	183.10	200.80	1,793.22
Парастас	20.46	14.45	19.79	26.40	27.72	26.84	23.00	13.86	21.11	18.48	212.11
Поход. и Єванг.	207.26	134.41	152.38	78.80	174.16	112.31	91.48	103.98	111.45	120.38	1,286.61
Шлюбн и Св'яцн.	109.10	104.35	95.70	121.50	81.50	133.40	154.10	122.60	165.80	105.50	1,193.55
Хресны и в'яв. Акаф.	28.42	27.81	32.41	24.85	38.17	23.76	24.37	24.57	24.86	27.26	276.48
Слов., Маслосв., Миров, Горд., вл ф, планання, Велидень і процес.	15.25	12.66	11.48	9.16	9.17	12.22	9.63	8.96	9.97	11.20	109.70
Горд., вл ф, планання, Велидень і процес.	103.92	108.74	111.83	93.53	114.71	115.45	124.63	101.45	121.43	105.80	1,101.49
Св. Петро	51.04	81.76	90.42	57.45	77.01	182.21	97.70	50.41	104.09	21.94	814.03
Проданнягурадіяцерковні	15.20	11.31	11.00	8.07	5.69	3.87	3.52	4.58	2.53	3.05	68.80
Разом приход з Церквн	746.92	678.65	703.99	593.16	762.07	857.34	685.79	605.78	763.78	635.97	7,033.45
Пенсія і облігації	220.17	217.03	206.39	197.65	235.57	250.09	239.99	308.42	450.88	468.49	2,794.68
Поле	1,200.00	1,200.00	1,200.00	266.68	1,400.00	1,400.00	1,400.00	1,400.00	1,400.00	1,400.00	13,266.68
Назвлячайне	87.01	26.41	159.73	60.01	281.77	62.81	48.35	225.92	51.22	117.59	1,120.82
Разом	2,254.10	2,122.09	2,270.11	2,117.50	2,679.41	2,570.24	2,374.13	2,540.12	2,665.88	2,622.05	24,215.63

ЗЛБ НАН України, відділ рукописів, ф. 159, стр. 582 г. кн. 1, арк. 19 зв.-20.